

2026-05-20

DĖL PATIKSLINTO PASIŪLYMO STEIGTI NAUJĄ PAUKŠČIŲ APSAUGAI SVARBIAJĄ TERITORIJĄ PATEIKIMO

Asociacija „Kraštovaizdis“, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. D1-491 „Dėl pasiūlymų dėl saugomų teritorijų steigimo, jų ribų keitimo teikimo ir nagrinėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto aprašo „Pasiūlymų dėl saugomų teritorijų steigimo, jų ribų keitimo teikimo ir nagrinėjimo tvarkos aprašas“ 6-9 punktais, 2024 m. kovo 13 d. ir 2024 m. rugsėjo 13 d. teikė Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos (toliau – ir VSTT) pasiūlymą dėl naujos paukščių apsaugai svarbios teritorijos steigimo Širvintų ir Vilniaus r. Savivaldybių teritorijoje.

Atsižvelgdami į 2024 spalio 23 d. VSTT rašte Nr. V3-2478 „Dėl pasiūlymo steigti paukščių apsaugai svarbią teritoriją Širvintų rajono savivaldybėje“ pateiktas pastabas bei pašalinę VSTT nurodytus paraiškos trūkumus, parengėme ir **teikiame patikslintą pasiūlymą**. Pažymime, kad šis patikslintas pasiūlymas savo turiniu yra identiškas 2026 m. balandžio mėn. 23 d. pateiktam susipažinti, tačiau tuomet nepasirašytam dokumentui.

Pabrėžiame, kad šią iniciatyvą lydi itin svarus visuomenės balsas: šio prašymo pateikimo dieną peticiją „Leisk jiems būti – apsaugok retus ir nykstančius paukščius Širvintų miškuose“ jau pasirašė 3110 piliečiai (nuoroda: <https://peticijos.lt/P-88036>), kurie savo parašais pritarė pasiūlymui dėl naujos paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST) **steigimo**. Tikime, kad toks platus bendruomenės susitelkimas taps rimtu pagrindu skubiam sprendimui priimti.

Papildomai pažymime, kad atlikus papildomus tyrimus **nustatyta dar daugiau saugomų rūšių (duomenys suvesti į SRIS), kas pagrindžia teritorijos steigimo būtinybę.** Žemiau teikiame motyvus pagal VSTT rašte pateiktas pastabas (tekste pažymėtos kursyvu):

1. „Saugomų paukščių rūšių – mažojo erelio rėksnio, žuvininko, juodojo gandro – lizdavietyse šių paukščių lizdų apsauga yra užtikrinta vadovaujantis LR aplinkos ministro 2010 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. D1-79 patvirtintomis Miško kirtimų taisyklėmis.“

Miško kirtimo taisyklės, SRIS sistema bei šiuo metu taikoma kirtimų kontrolės praktika, mūsų vertinimu, ne visuomet užtikrina pakankamai veiksmingą plėšriųjų paukščių lizdavičių apsaugą ūkiniuose miškuose.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2025 m. PAST teritorijoje buvo plynai nukirstas miško sklypas, kuriame buvo registruota suopio lizdavietyje. Ši lizdavietyje į SRIS buvo įvesta dar prieš metus, todėl kyla klausimų dėl duomenų panaudojimo ir apsaugos priemonių taikymo praktikoje.

Taip pat 2024 m. veisimosi laikotarpiu tiek valstybiniuose, tiek privačiuose miškuose buvo vykdomi plynieji ir atrankiniai sanitariniai kirtimai greta trijų mažojo erelio rėksnio lizdų. Nors nebūtinai konstatuotinas tiesioginis teisės aktų pažeidimas, tokia praktika gali turėti neigiamą poveikį jautrių rūšių veisimosi sėkmei.

Be to, 2018 m. privačiame miško sklype buvo nupjautas medis su mažojo erelio rėksnio lizdu, nors lizdavietyje buvo įregistruota SRIS ir pažymėta miškotvarkos projekte. Šis atvejis rodo, kad vien duomenų registravimas sistemoje savaime neužtikrina realios apsaugos, jei informacija nėra tinkamai integruojama į sprendimų priėmimą ir kontrolės mechanizmus.

Paukščių apsaugai svarbiose teritorijose taikomi papildomi reikalavimai plėšriųjų paukščių lizdavičių apsaugai, griežtesnė ūkinės veiklos kontrolė, specialistų vykdomi stebėsenos darbai leistų užtikrinti efektyvesnę saugomų rūšių lizdavičių apsaugą.

2. Juodojo gandro lizdų skaičius neatitinka minimalaus atrankos kriterijaus, erelio rėksnio buveinė fragmentuota, o žuvininko – netipinga.

Asociacija yra susipažinusi su kiekvienai rūšiai taikomais minimaliais PAST atrankos kriterijais ir šiuo atveju nesiūlo steigti PAST juodojo gandro apsaugai. Informacija apie juodųjų gandrų lizdus pateikta siekiant atkreipti dėmesį, kad siūlomoje naujoje PAST teritorijoje apsauga būtų užtikrinta ir šios rūšies veisimosi vietoms, taip **sukuriant papildomą apsauginį efektą kelioms saugomoms rūšims vienu metu.**

Mažasis erelis rėksnys – tipingas žemės ūkio kraštovaizdžio paukštis, lizdus kraunantis miškų pakraščiuose. Rūšis nuolat gyvena ir nedideliuose miško fragmentuose, jei aplinkoje yra tinkamos maitinimosi buveinės. Didžiausias perinčių mažųjų erelių rėksnių porų skaičius ir tankis būdingas ne dideliuose miškų masyvuose, o būtent fragmentuotame miško kraštovaizdyje. Siūlomoje PAST žinomų mažųjų erelių rėksnių porų skaičius ~2 kartus didesnis negu šiose jų apsaugai įsteigtose PAST: Šimonių giria, Lančiūnavos miškas, Labūnavos miškas. Didesnis šių erelių porų skaičius gyvena tik kitose trijose PAST, tačiau jų plotas yra >2-3 kartus didesnis, negu siūlomos PAST, todėl vertinant santykinį tankį **siūloma teritorija yra ypač reikšminga.**

Auštapelkės - tipinga žuvininkų veisimosi buveinė ne tik Lietuvoje, bet ir regione: Latvijoje, Estijoje, Suomijoje, Baltarusijoje. Siūlomoje PAST 3 iš 4 šiuo metu žinomų žuvininkų lizdaviečių yra auštapelkėse. Alionių pelkėje žuvininkų lizdavietės žinomos nuo 1983 metų (Šablevičius B. Erelis žuvininkas. Vilnius: Mokslo, 1988). Daugiau negu keturis dešimtmečius teritorijoje gyvenantys žuvininkai indikuoja, kad PAST ir jos aplinkoje yra jiems tinkamos veisimosi ir maitinimosi buveinės, užtikrinančios ilgalaikį jų išlikimą.

Pažymėtina, kad ES Paukščių direktyvoje nėra daroma išlygų dėl tipinių ar netipinių buveinių – valstybės narės įpareigos užtikrinti direktyvos I priede išvardytų rūšių gerą apsaugos būklę visame jų paplitimo areale. Atsižvelgiant į tai, siūloma teritorija vertintina kaip reikšminga tiek nacionaliniu, tiek europiniu mastu saugomų rūšių apsaugai, o jos įtraukimas į PAST tinklą prisidėtų prie nuoseklaus ir sistemiško apsaugos tikslų įgyvendinimo.

3. Neatliktas vertinimas apie tai, ar nėra Lietuvoje kitų, vertingesnių šioms paukščių rūšims (mažajam ereliui rėksniui, žuvininkui ir juodajam gandrui) teritorijų, kuriose būtų galima steigti PAST.

Pažymime, kad Asociacija veikia turėdama ribotus žmogiškuosius ir finansinius išteklius, todėl objektyviai negali atlikti visos šalies mastu vykdomo lyginamojo vertinimo, kuris savo apimtimi ir pobūdžiu priskirtinas už biologinės įvairovės išsaugojimą atsakingų valstybės institucijų kompetencijai. Teikdami siūlymą rėmėmės mūsų turimais patikimais lauko tyrimų duomenimis bei viešai prieinama informacija.

Prašome pateikti motyvuotą atsakymą, kodėl VSTT nuomone siūloma PAST teritorija yra nevertinga mažojo erelio rėksnio, žuvininko apsaugai, nors joje nustatytų lizdaviečių skaičius >2 kartus didesnis arba atitinka minimalius atrankos kriterijus. Manome, kad objektyvus teritorijų palyginamasis vertinimas ir prioritetų nustatymas turėtų būti grindžiamas vienodais, skaidriais ir iš anksto apibrėžtais kriterijais, taikomais visoms potencialioms teritorijoms.

Pažymime, kad šios PAST teritorijos steigimas kaip įmanoma trumpesniais terminais yra ypač svarbus, nes šiems plėšriesiems paukščiams, jų lizdavietybėms, maitinimosi teritorijoms kyla reali grėsmė dėl žemiau išvardintų priežasčių:

1. Kol nėra įsteigta PAST teritorija galioja supaprastinta leidimų kirsti mišką išdavimo tvarka;

2. Kol nėra įsteigta PAST nėra realios miško kirtimų kontrolės;
3. Šioje unikaliajoje vietoje negalioja apribojimas statyti, tame tarpe ir vėjo elektrinių, kurių neigiamas poveikis yra ypač neigiamas plėšriesiems paukščiams.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, **prašome įvertinti mūsų patikslintą pasiūlymą dėl naujos paukščių apsaugai svarbios teritorijos steigimo Širvintų ir Vilniaus r. savivaldybių teritorijoje.**

Tikimės konstruktyvaus bendradarbiavimo vertinant pateiktą patikslintą prašymą. Esant poreikiui, esame pasirengę pateikti papildomą informaciją, dalyvauti darbinuose susitikimuose ir operatyviai keistis aktualiais duomenimis, siekiant rasti pagrįstus ir efektyvius sprendimus paukščių apsaugos srityje.

PRIDEDAMA:

1. Priedas Nr. 1. Pasiūlymas dėl naujos paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST) steigimo, 5 lapai;
2. Priedas Nr. 2. Žemėlapis „VĮ VMU valdoma teritorija siūlomoje steigti PAST“, 1 lapas;
3. Priedas Nr. 3. D. Stončiaus CV, 7 lapai.
4. Siūlomos PAST ribų žemėlapis su saugomų paukščių lizdavietėmis ir tetervinų tuokvietėmis, 1 lapas.
5. Peticijos „Leisk jiems būti“ ekrano kopija, 1 lapas.

Elektroninio pašto adresas kontaktams: dokumentai@krastovaizdis.eu.

Pagarbiai,

„Kraštovaizdžio“ asociacijos prezidentas

Teisutis Buda